

Пшевлоцька-Сьонек Р.

к. арх., професор,

Лодзький технічний університет

ДВОРИКИ СЕРЕДМІСТЯ ЛОДЗЯ ЯК МІСЬКИЙ АРХІТЕКТУРНИЙ ПРОСТІР

Лодзі потрібно було лише кілька десятиліть, щоб з невеликого поселення перетворитися у великий промисловий центр, одне із найбільших промислових міст Польщі. Саме тут, як і в багатьох інших європейських містах межі ХІХ -ХХ століть, поширився характерний тип житлової забудови — прибутковий будинок із внутрішнім простором (більшим або меншим) — подвір'ям, яке поступово забудовувалося. Розміри та форма внутрішніх дворів еволюціонували разом із розвитком міста та зміною будівельного законодавства.

На підставі інтерв'ю, проведеного автором, а також зібраних архівних матеріалів та фотодокументації можна визначити три основні типи внутрішніх дворів міста Лодзі. Це подвір'я з відкритою компоновкою, подвір'я із закритою компоновкою, т. зв колодязі, та приєднані двори, що складаються з двох, а іноді і трьох подвір'їв, з'єднаних між собою. Це міські простори, які можна класифікувати як громадські простори (так звані соціальні простори) або напівгромадські простори. Двори, що є громадським простором, є закриті, доступні лише певній групі людей, зокрема мешканцям будівель, розташованих навколо даного простору. Двори, що становлять напівгромадський простір, також доступні для мешканців будинків, що оточують двір, та інших людей, які хочуть скористатися пам'ятками, пропонуваними цим простором. Це можуть бути, наприклад, заклади харчування та розважальні послуги, службові приміщення або цікаві, з пізнавальним значенням, архітектурні деталі. Запропонована ще одна класифікація внутрішніх дворів у центрі міста, критерієм якої є їх туристична цінність. Це важливо, коли мова йде про природу та пізнання міста. У цій класифікації слід враховувати три фактори:

— історико-пізнавальна цінність (історія місця та колишніх мешканців, пам'ятки минулих епох, архітектурна деталь, елементи ландшафтної архітектури)

— естетична цінність (технічний стан огороження будинку, стан поверхні);

— освоєння земель (нові функції, послуги, зелень)

Усі подвір'я розкривають справжню міську казку. Кожна з них цікава і має свою історію. За старих часів ці подвір'я були переважно

зоною, де проходило щоденне життя мешканців, де можна було почути голови торговців та сміх дітей. Сьогодні багато з цих дворів є занедбані і найчастіше служать місцем паркування. Інші, завдяки ремонтам, отримують незвичайну атмосферу та приховують масу сюрпризів. Ці особливості, цікаві проектні рішення роблять простір внутрішніх дворів надзвичайно яскравим, особливо в літні місяці.

Зараз у Лодзі згідно програми «Зелені двори» реконструюють дворики та створюють зелені зони у вигляді газонів, насаджень, живоплотів. Це супроводжується розвитком супутньої інфраструктури та місцями дозвілля — тротуарами, лавками або майданчиками для дітей. Відреставровані вулиці та фасади будинків змінюють своє обличчя, що пов'язане із сучасними потребами. Міські двори — частина міського ландшафту, який повинен слугувати людям та ідентифікуватися з історією міста та його мешканців.

Przewłocka Sionek R.

PhD, arch.,

Lodz University of Technology

DOWNTOWN COURTYARDS OF ŁÓDŹ AS AN URBAN ARCHITECTURAL SPACE

It took only a few decades for Lodz to turn from a small settlement into a large industrial center, one of the largest industrial cities in Poland. It is here, as in many other European cities around the turn of the nineteenth and twentieth centuries, a typical kind of residential development has spread — an apartment house with an interior space (larger or smaller) — a courtyard that has been gradually built up. The size and shape of courtyards have evolved with the development of the city and changes in the building legislation.

Based on the interview conducted by the author, as well as the archival materials collected and the photo documentation, three main types of courtyards in Lodz were determined. These are a courtyard with an open layout, a courtyard with a closed layout, so-called «wells», and attached yards, consisting of two and sometimes three entrances connected together. These are urban spaces that can be classified as public spaces (so-called social spaces) or semi-public spaces. Courtyards that are public spaces are closed, accessible only to a certain group of people, including residents of buildings located around that space. The courtyards that make up the semi-public space are also accessible to residents of the homes surrounding the courtyard and to other people who want to take advantage of the landmarks offered by the

space. These can be, for example, catering and entertainment, office space or interesting, informative, architectural details. Another classification of inner courtyards in the city center is proposed, the criterion of which is their tourist value. This is important when it comes to the nature and knowledge of the city. There are three factors to consider in this classification:

— historical and cognitive value (history of the place and former inhabitants, monuments of past epochs, architectural details, elements of landscape architecture)

— aesthetic value (the technical condition of the enclosure of the house, the condition of the surface);

— land development (new functions, services, greenery)

All the yards reveal a true city fairy tale. Each of them is interesting and has its own history. In the old days, these yards were mostly an area where the daily lives of residents were heard, where the heads of merchants and the laughter of children could be heard. Today, many of these yards are abandoned and often serve as parking spaces. Others, thanks to the repairs, get an unusual atmosphere and hide a lot of surprises. These features, interesting design solutions make the interior courtyard space extremely bright, especially in the summer months.

Now in Lodz, according to the Green Courts program, some of them are under renovation, green areas with plantations and hedges were created there. This is accompanied by the development of related infrastructure and leisure facilities — sidewalks, benches or playgrounds for children. Renovated streets and facades of buildings are changing their face to meet modern needs. Urban courtyards are part of the urban landscape that serve the people and identify with the history of the city and its inhabitants.

Przewłocka Sionek R.

dr. inż. arch.,

Politechnika Łódzka

ŚRÓDMIEJSKIE PODWÓRKA ŁÓDZI JAKO MIEJSKA PRZESTRZEŃ ARCHITEKTONICZNA

Łódź, aby przekształcić się z niewielkiej osady w duży ośrodek przemysłowy, a także w jedno z największych miast Polski, potrzebowała niespełna kilkudziesięciu lat. To tu, jak i w wielu innych dużych miastach europejskich, na przełomie XIX/XX wieku wykształciła się jedna z najpowszechniejszych form domu mieszkalnego – kamienica czynszowa, której towarzyszyła zawsze mniejsza lub większa przestrzeń stanowiąca

wewnętrzny dziedziniec — podwórze, która stopniowo była zabudowywane. Wielkość i kształt wewnętrznych dziedzińców zmieniała się wraz z ewolucją miast i prawa budowlanego.

Na podstawie przeprowadzonych przez autorkę wywiadów terenowych oraz zgromadzonych materiałów archiwalnych i dokumentacji fotograficznej można wyróżnić trzy podstawowe typy śródmiejskich podwórz w Łodzi. Są to podwórza o układzie otwartym, podwórza o układzie zamkniętym tzw. studnie, oraz podwórza łączone, składające się z dwóch a niekiedy i trzech podwórz połączonych ze sobą. Wszystkie one są przestrzeniami miejskimi, które można zakwalifikować do przestrzeni grupowych (tzw. społecznych) bądź do przestrzeni półpublicznych. Podwórza będące przestrzenią grupową są zamknięte, dostępne tylko dla określonej grupy ludzi, a konkretnie dla mieszkańców zabudowy usytuowanej wokół danej przestrzeni. Podwórza stanowiące przestrzeń półpubliczną dostępne są zarazem dla mieszkańców budynków otaczających podwórze jak i innych ludzi chcących skorzystać z atrakcji, jaką proponuje dana przestrzeń. Mogą to być np: lokale gastronomiczne i rozrywkowe, lokale usługowe czy też ciekawe, mające znaczenie poznawcze, detale architektoniczne. Kolejną klasyfikację śródmiejskich podwórz powinno się wykonać w oparciu o ich walory turystyczne, gdyż ma to duże znaczenie jeśli chodzi o istotę i poznanie danego miasta. Pod uwagę należy wziąć trzy czynniki:

— wartość historyczną, poznawczą (historia miejsca i dawnych mieszkańców, pamiątki minionych epok, detal architektoniczny, elementy małej architektury)

— wartość estetyczną (stan techniczny otaczającej podwórze zabudowy, stan nawierzchni);

— zagospodarowanie terenu (nowe funkcje, usługi, zieleń)

Wszystkie podwórza odsłaniają prawdziwą opowieść miejską. Każde z nich jest ciekawe i kryje swoją historię. W dawnych czasach podwórka te stanowiły głównie teren krzątań się i mijań mieszkańców, słychać było nawoływanie handlarzy i śmiech biegających dzieci. Dziś wiele z nich opustoszało i najczęściej spełnia funkcje parkingu. Inne znowu, dzięki sukcesywnym odnowom otrzymują niezwykle klimat i kryją mnóstwo niespodzianek. Nowe funkcje, ciekawe zagospodarowanie terenu sprawiają, że przestrzeń ta, zwłaszcza w miesiącach letnich, tętni życiem.

Coraz więcej podwórz podlega renowacji, w ramach programu «Zielone podwórka» tworzy się tereny zielone w postaci trawników, nasadzeń, żywopłotów wraz z towarzyszącą infrastrukturą i miejscami wypoczynku-chodników, ławeczek czy placów zabaw dla dzieci. Odrestaurowane uliczki i elewacje budynków zmieniają swoje oblicze, co wynika głównie z potrzeby chwili i czasu, w którym żyjemy. Podwórza miejskie stanowią część pejzażu miejskiego, który ma służyć ludziom i ma się identyfikować z historią miasta i jego mieszkańcami.